

DØDSRANET

– EN INNSIDEBERETNING FRA NORGES STØRSTE RANSMILJØ

Journalister: Rolf J. Widerøe og Hans Petter Aass

Tittel på prosjekt: Dødsranet. David Toska og veien til NOKAS.

En innsideberetning fra Norges største ransmiljø.

Hvor og når publisert: Bok på Gyldendal Norsk Forlag, november 2009

Redaksjon: Dokumentarredaksjonen, Gyldendal Norsk Forlag

Adresse: Pb 6680, St Olav plass, 0130 Oslo

Telefon: 22034100

INNLEDNING

Som kriminalreportere i VG fulgte vi ranet av Norsk Kontantservice i Stavanger fra morgenen mandag 5. april 2004.

I mars 2008 ble vi kontaktet av Gyldendal som ønsket at vi skulle skrive en bok om anslaget i Stavanger. Henvendelsen førte til flere møter med forlaget. Vi nølte med å gå i gang med et slikt prosjekt av flere grunner.

Ranet i Stavanger var allerede med klar margin den mest medieomtalte kriminalsaken i Norge. I tillegg hadde den vært til behandling i rettssystemet i to år --Høyesterett avsluttet rettsbehandlingen etter norgeshistoriens største ran sommeren 2007 med å dømme de 13 tiltalte til fengsel og forvaring i til sammen 160 år. Og ikke minst: Aldri hadde politiet satt inn så store ressurser for å oppklare en forbrytelse som de gjorde i jakten på mennene som drepte deres kollega Arne Sigve Klungland, før de klarte å rømme med 57,4 millioner kroner.

Den massive granskningen gjorde oss usikre på om det ville være mulig å avdekke nye elementer som kunne rettferdiggjøre alt arbeidet en bok medfører. Det endte med at Gyldendal innvilget oss et reisebudsjett på 50 000 kroner for at vi skulle kunne gå i gang med forundersøkelser for å se hva som var mulig å få til. Det ble starten på et prosjekt som munnet ut i historien om ranet i Stavanger. I tillegg til en fortelling som på vesentlige områder kaster nytt lys over det som fremkom i retten, kunne vi halvannet år senere presentere en innsideberetning fra et av Norges mest lukkede, kriminelle miljøer og komme med vesentlig ny informasjon om flere av de mest oppsiktsvekkende forbrytelsene som er gjennomført her til lands.

ARBEIDET VIDERE/PROBLEMSTILLING VED PROSJEKTETS START

"Jeg er vel den eneste personen som kan fortelle den hele sammenhengen. Alle andre kjenner kun bruddstykker av historien, eller de bitene som jeg lot dem få vite om. "

David Toska i påbegynt åpent brev til alle parter i Stavanger-saken, beslaglagt på Toskas PC etter pågripelsen Spania, 5. april 2004

Vår arbeidshypotese var at det var lite trolig at David Toska, mannen som planla og ledet gjennomføringen av ranet mot NOKAS, ville ønske å bidra til vårt arbeid med boken. Som journalister i VG hadde vi gjort henvendelser om intervjuer etter at rettsoppgjøret var ferdig, og hadde da fått vite at Toska følte han hadde sagt sitt om anslaget til politiet og under rettssakene. Han var ikke interessert i å møte verken oss eller andre.

Dermed ville det bli det bli opp til oss å forsøke å sette sammen bitene Toska var inne på i sitt brev.

For å unngå at det ble sendt ut signaler fra den innerste kjernen av ransmiljøet om ikke å prate med oss, valgte vi ikke å kontakte David Toska eller andre sentrale NOKAS-ranere ved arbeidets start. I stedet ville vi i det stille lete etter "bruddstykkene", som Toska kalte det i sitt skriv, blant mer menige kriminelle.

Det er ikke til å legge skjul på at det ovenstående sitatet motiverte oss. Vi mente det ikke var riktig at David Toska skulle eie historien om NOKAS-ranet.

Vi har begge arbeidet med kriminaljournalistikk siden midt på 1990-tallet, og har fulgt utviklingen av ransmiljøet fra tiden da store anslag mot pengetransporter og banker kriminalitet nærmest eksploderte. Særlig fra 1997, da den såkalte Kommando-ligaen dukket opp i norske banker, utviklet miljøet seg i retning av stadig mer alvorlig kriminalitet. I 2004 hadde politiet kartlagt en krets på rundt 50 personer som utgjorde den harde kjernen. I tillegg fantes det et nettverk på rundt 200 kriminelle som ble oppfattet som hjelperne deres. Flere titalls millioner kroner var sporløst borte, og svært mange av ranene forble uoppklart. I ransmiljøet rådet taushetens lov.

Som krimreportere forøkte vi å kartlegge denne lukkede kretsen. Vi prøvde å skaffe oss kilder blant ranerne, men strevde med å komme på innsiden av miljøet. Vi ble også tidlig klar over at heller ikke politiet hadde gode kilder på innsiden – til det var kjernen i miljøet for tett sammensveiset. Likevel var vi kjent med navnet David Toska, som tidlig ble en av to lederfigurer blant den nye generasjonen ranere.

En høstkveld i 1997 møtte Rolf en ransdømt kilde i Oslo. Under dette møtet sa vedkommende at han ville introdusere Rolf for en spennende person.

- Han du skal få treffe kommer til å bli en stjerne i ransmiljøet, sa kilden.

Vel fremme på adressen der denne personen holdt til, ba kilden Rolf om å stille seg under vinduet utenfor.

- For å være sikker, står du der slik at du ikke blir skutt, sa kilden.

Han fortalte at den unge mannen som bodde der het David Toska, men at han ofte ble kalt "Bergen" fordi han til tross for mange år i Oslo fortsatt hadde et snev av bergensdialekt.

Kilden kastet småstein opp mot vinduet i mørket. Men det var ingen som åpnet.

Det skulle vise seg senere at David Toska ikke var en person som svermet rundt journalistene.

Første gang vi kom på nært hold av ham var mange år senere under rettssaken i Stavanger. Historien viser hvordan vi begynte å samle inn informasjon om personene i miljøet, men i de påfølgende årene ble det samlet inn store mengder informasjon om personene i miljøet.

Etter at vi fikk forespørselen fra forlaget, satte vi oss ned og begynte å diskutere hvordan vi skulle gripe fatt. På et A4-ark førte vi opp tre kolonner: Ett med navn på personer vi håpet å få i tale, den andre kolonnen skriftlige kilder vi måtte skaffe og i den siste kolonnen satte vi opp sentrale problemstillinger og mulige scener som vi ville forsøke å skildre grundig i boken. Da en av oss bor i Oslo og den andre i Stavanger, hadde vi også den fordel at vi hadde tilgang på informasjon på begge de sentrale stedene for NOKAS-saken.

Parallelt jobbet vi med å skaffe til veie dokumenter som kunne kaste lys over saken og persongalleriet og å få i stand møter med sentrale personer i miljøet. Blant dokumentene var både åpne kilder som dommer og rettslige kjennelser, regnskap, årsrapporter, stiftelsesdokumenter og rolleutskrifter, og taushetsbelagt informasjon som blant annet spaningsrapporter og etterforskningsmateriale produsert i forbindelse med kommunikasjonskontroll. I tillegg hadde vi tilgang på avhør fra andre store kriminalsaker der David Toska og kretsen rundt ham var involvert. I løpet av arbeidet med boken samlet vi inn tusenvis av sider med informasjon om forbrytelser begått av det kriminelle nettverket og menneskene bak.

Den viktigste kilden til ny informasjon var likevel intervjuvirksomheten vi gjorde. Da vi begynte, trodde vi arbeidet med å få kildene til å fortelle om ranet ville bli vanskelig. Ikke bare hadde vi allerede erfart at det kriminelle miljøet vi ville inn i var ekstremt lukket. I tillegg hadde rettssaken avslørt at politiet tidvis hadde benyttet kontroversielle etterforskningsmetoder for å rulle opp nettverket, og vi fryktet at dette ville kunne gjøre politikilder mindre snakkesalige.

Likevel opplevde vi at vi allerede i løpet av våren 2008 satt med så mange nye opplysninger at det ikke lenger var i tvil om at vi kunne skrive boken om NOKAS-ranet.

Til vår overraskelse var en rekke deltagere i det kriminelle miljøet villige til å fortelle om seg selv, andre personer i kretsen og forbrytelser de sto bak. Men tilliten kom ikke gratis, og vi måtte ofte gjennomføre flere møter med de nye kildene før vi hadde full fortrolighet. Dette var både tidkrevende og praktisk utfordrende, fordi møtene fant sted flere steder rundt om i Norge. I et tilfelle, der kilden ikke satt fengslet, måtte Hans Petter reise til det første møtet uten å ha noe annet å forholde seg til en togavgang. Kilden ønsket ikke å oppgi hvor møtet skulle finne sted fordi han ikke ville eksponere hvor han befant seg. Da Hans Petter satte seg på toget på den oppgitte strekningen, mottok han tekstmeldinger fra kilden som ønsket å oppdatere seg på hvor han var. Noen få minutter før stedet der kilden ville plukke opp Hans Petter, kom beskjeden om å gå av på denne stasjonen. Der ble Hans Petter etter noen minutters ventetid plukket opp, og kjørt til en privat bolig et godt stykke unna jernbanestasjonen for den første samtalen med kilden.

Flere av kildene gjennomførte vi samtaler over flere dager med. Disse ble stort sett gjort på små besøksrom i fengsler eller i private hjem.

Jo mer kunnskap vi sikret oss, jo lettere ble det å overbevise nye kilder om å bistå oss i arbeidet med boken.

Dessuten viste det seg at flere personer i den tidligere sammensveisede vennekretsen ikke lenger var så gode kamerater. De strenge straffene og måten noen av deltagerne hadde håndtert politi og rettsvesen på, hadde sådd splid mellom mange. For oss betød dette at vi fikk opplysninger fra flere personer uten kontakt med hverandre, noe som ga en mulighet til å kontrollere sannhetsgehalten i opplysningene.

Her vil vi gjerne nevne en journalistisk metode som sjeldent blir nevnt og som er lite anerkjent – smalltalk. En reporters evne til å snakke med folk slik at de føler seg verdsatt og

sett. Det å bli sett er noe vi alle mennesker er opptatt av. Og for en reporter er det veldig viktig å forstå denne mekanismen – å *se* kilden.

Denne metoden har gitt oss unik tilgang til en rekke personer og deres tillit.

Det fremkom at kildene så på samtalene med oss som en mulighet til å forsøke å komme videre i livet. Andre mente det var viktig at den egentlige historien om NOKAS-ranet ble kjent. Noen få var tilsynelatende stolte av de spektakulære forbrytelsene som de hadde fått være med på.

Andre kan også ha hatt mindre aktverdige motiver, som for eksempel å sverte personer de har blitt uvenner med, men vi ønsker å understreke at ingen kildene i denne boken har mottatt noen form for godtgjørelser – verken økonomiske eller andre – for å bistå oss i arbeidet. Det er heller ingen som senere skal være med å dele eventuelle inntekter fra boksaget.

Under de mange samtalene fikk vi innsyn i hvordan miljøet fungerte fra innsiden, og ikke minst om forbrytelser miljøet sto bak eller planla.

Gjennom arbeidet med boken fikk ikke bare den hele historien om NOKAS-ranet, men også om andre sentrale forbrytelser, slik som anslaget mot Postens brevsenter og Munch-ranet. I tillegg er vi blitt informert om gjerningsmennene bak en rekke store ran som aldri er oppklart, og om store kupp som var under planlegging.

Etter hvert satt vi med voldsomme mengder informasjon. Et viktig redskap for å holde oversikt, ble en tidslinje – i form av et Word-dokument - der vi noterte inn stikkord i kronologisk rekkefølge. Denne tidslinjen, som etter hvert ble flere titalls sider lang, brukte vi hele tiden for å kryssjekke informasjonen vi stadig innhentet. Arbeidet med å innhente informasjon pågikk helt frem til manuset gikk i trykken i september 2009.

De første månedene gjorde vi alt arbeid med prosjektet i vår fritid fra jobben i VG. Men i januar og februar 2009 hadde vi begge permisjoner for å komme ordentlig i gang med skrivingen. Vi hadde en frist for førsteutkastet til 1. mars. Senere ble manuset endret flere ganger, både av dramaturgiske hensyn og fordi det stadig dukket opp nye opplysninger som måtte skrives inn i historien. Arbeidet ble først avsluttet dagen før manuset gikk i trykken i september 2009.

KONKRETE NYE FUNN

** Vi knytter fire nye personer som aldri har vært siktet til planleggingen av NOKAS-ranet eller til etterfølgende bistand. Disse fire personene, hvorav to nå er døde, har vi valgt å navngi. En av disse personene er William Ellingsen, som blir pekt ut som den egentlige lederen av ransmiljøet. En av kildene våre beskriver ham som baronen i nettverket. Det ble tidlig klart at vi måtte bruke mye plass også på ham.

** Vi navngir David Toskas nærmeste krets av rådgivere og medhjelpere.

** Vi avslører hvordan de sentrale personene i nettverket, inkludert David Toska, var multikriminelle som investerte ransutbyttene i narkotikapartier. En sentral kilde sier at "Ingen har smuglet så mye hasj til Norge som David Toska." Vi avdekker også nettverkets mest vellykkede smuglermetode.

** Vi avslører Thomas Oscar Ingebrigtsens rolle som dobbeltagent for politiet fra august 2004. Fra dette tidspunktet fortalte Ingebrigtsen i stor grad hva som hadde hendt, og etterforskerne brukte ham også aktivt i jakten på David Toska. Blant annet ble han sendt i møter med Toskas nærmeste krets helt frem til like før Norges mest etterlyste mann ble pågrepet av spansk politi 5. april 2005. Et av de store spørsmålene etter rettsoppjøret var hvorfor mannen som i utgangspunktet hadde ført ranslaget til Stavanger kunne slippe unna med seks måneders ubetinget fengsel, når straffnivået for de andre involverte var rekordhøyt. Svaret ligger i hjelpen Ingebrigtsen ga politiet. Den var så utstrakt at ledende tjenestemenn ønsket at han helt skulle slippe straff. Riksadvokaten ville imidlertid ikke gå med på dette. Dermed endte også Ingebrigtsen på tiltalebenken.

** Vi bringer historien om hva som skjedde med tidenes største ransutbytte i Norge, helt fra det ble fraktet fra Stavanger til Oslo, telt opp og fordelt blant ranerne. For første gang avsløres det hvor mye hver enkelt raner fikk for sin deltagelse, og hvor pengene er blitt av. Vi fikk mye medieomtale da boken ble lansert. Absolutt mest interesse ble viet opplysningen om at mellom ti og femten millioner kroner av utbyttet ligger nedpakket i kasser i et lagerlokale et sted på Østlandet.

** Vi avslører hvordan ranet av "Skrik" og "Madonna" fra Munch-musèet egentlig kom i stand, nærmest ved en tilfeldighet, for å ta trykket av NOKAS-etterforskningen. Vi bringer også en rekke nye opplysninger om tilbakeførselen av de stjalne Munch-maleriene to år senere.

** Vi avslører hvordan spiren til det som skulle bli NOKAS-ranet ble sådd allerede i 2002, og hvordan planene skjøt fart særlig fra høsten 2003. For første gang blir det kjent at ranerne gjorde to forsøk på å rane NOKAS i Stavanger før de lyktes den 5. april. Dette er viktig for å forstå hvorfor David Toska insiterte på å gjennomføre anslaget, til tross for at flere i ranslaget ville avbryte da de ble klar over at vinduet i bakgården var av sikkerhetsglass, og ikke "kjeks" slik Toska hadde påstått. Dermed brukte ranerne mye lenger tid enn forutsatt, slik at politiet rakk å komme til stedet med flere tjenestemenn. Beslutningen om å gjennomføre ranet til tross for en lang forsinkelse, kostet politimannen Arne Sigve Klungland livet.

** Vi forteller historien om David Toskas liv på flukt etter NOKAS-ranet, blant annet hvordan han søkte tilflukt i leiligheten til sønnen til en ledende norsk politimann før han rømte landet.

** Vi avslører hvordan mannen som satte kretsen rundt Ellingsen og Toska i kontakt med Thomas Oscar Ingebrigtsen, skulle skytes i luftgården i Oslo fengsel fordi sentrale medlemmer av nettverket mente han var blitt en sikkerhetsrisiko. Politiet ble imidlertid kjent med planene, og flyttet ham til en annen anstalt.

** Vi avslører at fire av de åtte ranerne som deltok under ranet av Postens brevsenter i Oslo i september 2003, også var med under NOKAS-ranet. For første gang blir det også gitt en innsideberetning av hva som ledet til brevsenterranet og hvordan ranerne gikk frem. Ranet av Postens brevsenter er vesentlig for å forstå det som skjedde i Stavanger. Frem til dette ranet hadde miljøets strategi vært å slå til raskt mot et objekt for så å stikke av gårde før politiet kom til åstedet. Posten brevsenter holder til midt i Oslo sentrum. Ranslaget hadde derfor på forhånd bestemt seg for å løsne skudd mot politiet om nødvendig. Det endte da også med skuddveksling, der to tjenestemenn fra beredskapstroppen nær ble drept. I Stavanger ble denne nye strategien fatal for Arne Sigve Klungland.

** Vi viser hvordan det kriminelle nettverket rundt David Toska og William Ellingsen planla, forberedte og gjennomførte sine aksjoner. Det innebærer for eksempel den utbredte bruken av utro tjenere. Dette kan være håndverkere, men ikke minst fant ransmiljøet sine muldvarper innenfor vektorbransjen, der vi fikk opplyst at en av Toskas gamle medhjelpere fortsatt er ansatt i Securitas.

** Vi avdekker at politiet gjennom en kontakt knyttet til Kjell Alrich Schumann allerede i februar 2004 fikk vite at Schumann planla noe stort i Stavanger. Opplysningen bidro til at 20 tjenestemenn i Rogaland politidistrikt i mars jobbet med å undersøke hva som var under oppseiling. Politiet i Oslo merket seg også at de siste ukene hadde flere av kjernepersonene blant hovedstadens ranere regelrett forsvunnet fra politiets radar. Onsdag 31. mars forfattet en av spesialmedarbeiderne i Oslo-politiet en rapport til Kripos. Rapporten bar den talende tittelen "Hvor er alle?". Til tross for dette, klarte ikke politiet å stanse anslaget. Flere kilder i ransmiljøet fortalte oss at de var overrasket over at de kunne reise frem og tilbake til Stavanger-området i månedsvis uten at de ble avslørt.

** Vi avslører en rekke detaljer fra etterforskningen. Av spesiell interesse for oss som journalister var opplysningene om hvor skeptiske og mistroiske etterforskningsledelsen var til medierepresentantene. Vi ble svært overrasket over å høre at politiet flere ganger etter pressekonferanser hadde gått gjennom lokalene for å finne mulig sendeutstyr som journalister kunne ha lagt igjen for å avlytte etterforskernes arbeid. I tillegg valgte etterforskningsledelsen hovedkvarter inne på politikammeret ut fra kriteriet om at ingen, og da særlig journalister, skulle kunne se inn til dem.

** Vi avdekker hvorfor og hvordan samarbeidet mellom det albanske nettverket rundt Naser Dzeljilji i Gøteborg og miljøet rundt Toska og Ellingsen i Oslo kom i stand. Dette medførte blant annet at det deltok tre personer fra det svenske nettverket under brevsenterranet og to i Stavanger.

** Det kan også nevnes at flere av de tiltalte hele tiden nektet for at de var med i Stavanger. Det gjelder Thomas Thendrup, Metkel Betew, Alf Henrik Christensen og Ikmet Kodzadziku. Politiets sak mot Thomas Thendrup var så lite overbevisende at han ble frikjent av juryen i Gulating lagmannsrett. Lagdommerne opphevet frikjennelsen, og i en separat rettssak ble også den yngste av brødrene Thendrup funnet skyldig. Det er interessant å merke seg at det i forbindelse med vårt halvannet år lange arbeid med bokprosjektet ikke er noen som med tyngde har hevdet at det er begått justismord i forbindelse med rettsoppjøret mot de 13 tiltalte i hovedrettssaken etter NOKAS-ranet.

**

KILDER

Vårt prosjekt bygger som nevnt overfor på en rekke kilder både skriftlige og muntlige. Noen av menneskene har vi hatt kontakt med i en årrekke som reportere i VG. Men de kildene som ga oss helt ny innsyn i Toskas nettverk fikk vi under arbeidet med boken. Hadde de ikke hjulpet oss med å fortelle sin historie, ville det aldri blitt noen bok.

Til sammen intervjuet vi mer enn hundre personer under arbeidet med boken. Det som skilte kildearbeidet i dette prosjektet sammenliknet med vår daglige nyhetsjobbing var muligheten

til å sette seg ned med en person og intervju vedkommende over flere dager. På den måten fikk vi anledning til å foreta et journalistisk arbeid som vi ikke har mulighet å gjøre til daglig. Vi opplevde at det var lettere å få folk i tale som forfattere. Det er vanskelig å peke på hvorfor det var slik, men det kan selvsagt ha sammenheng med at vi hadde bedre tid med kildene enn vi har til vanlig. I tillegg var miljøet som nevnt overfor til dels fragmentert av uenighet og indre uro.

Videre fikk vi fra en god kilde tilgang til den siste oppdateringen av politiets etterforskningsdokumenter, som omfatter tusenvis av politiavhør. I tillegg samlet vi inn annen offentlig dokumentasjon

Et viktig gjennombrudd for oss kom da vi fikk tilgang til den rettspsykiatriske erklæringen av David Toska. Den 45 siders lange rapporten brakte oss for første gang under huden på mannen som definitivt måtte få en hovedrolle i vår bok.

Fra før av forelå det få skriftlige kilder om hans tanker og vurderinger. Da politiet pågrep Toska i Spania, fant de et utkast til et brev på den bærbare PCen hans. Dette uferdige brevet var stilet til alle parter i Stavanger-saken og ment for offentligheten. Både dette brevet og andre dokumenter på datamaskinen, som for eksempel en kortfattet begynnelse til et filmmanus, noen brev og stikkord på emner han ville ha med i en roman, ble mye omtalt både før rettsprosessen begynte og mens sakene ble behandlet av domstolene. Men disse skriftlige kildene ga ikke mye av den egentlige historien. Den rettspsykiatriske erklæringen representerte derfor et stort gjennombrudd.

I seks samtaler med psykiaterne Karl Henrik Melle og Andreas Hamnes fortalte Toska om seg selv, sine erfaringer og tanker. Toska betrodde hvordan han på tross av et godt sosialt utgangspunkt og velutviklede akademiske evner havnet endte på gal side av loven. Det viste seg at han nøyaktig kunne tidfeste øyeblikket der han skjønnte at kriminalitet kunne ligge for ham til et friminutt på Bjølsen ungdomsskole.

Den rettspsykiatriske erklæringen ga oss også en annen viktig bekreftelse: David Toska har hele tiden nektet for at han var med på ranet av Postens brevsenter. Han ble kun dømt for medvirkning til dette ranet. Vi fikk opplysninger fra svært troverdig hold som fortalte at Toska selv deltok under ranet. I politiavhør og i retten har Toska bare innrømmet at han planla ranet, men at han ikke var med. I samtale med psykiaterne kom han med en oppsiktsvekkende innrømmelse:

- Jeg har aldri hadde planlagt noen kriminelle handlinger uten at jeg har vært med selv. Som forventet ønsket ikke David Toska selv å møte oss for et intervju da vi ønsket å konfrontere ham med funnene vi hadde gjort. Han ville heller ikke svare på spørsmål skriftlig.

Mange av de nye kildene vi knyttet kontakt med under arbeidet med boken, har selv et langt liv som kriminelle bak seg. Et av spørsmålene vi hele tiden hadde i bakhodet var deres troverdighet. Ikke minst gjaldt dette i tilfeller der kildene ikke ønsket å stå frem med navn, men ønsket å anonymiseres i fremstillingen. Som nevnt over, ga omstendighetene oss mulighet til å kryssjekke de fleste opplysningene med flere kilder i ransmiljøet, hvorav mange ikke lenger hadde kontakt med hverandre.

I tillegg kunne vi i noen grad sjekke opplysningene opp mot de skriftlige politirapportene vi satt på, samt ved direkte henvendelser til kilder i politiet.

Flere av kildene kom med svært detaljerte opplysninger om kriminelle handlinger som ikke var oppklart. Blant annet gikk dette på gjerningsmenn. Vi opplevde i løpet av det halvannet året vi arbeidet med boken, at politiet pågrep personer vi på et langt tidligere tidspunkt hadde fått vite deltok i de aktuelle kriminelle handlingene. Slike hendelser tydet på at personene vi pratet med strakk seg langt for å komme oss i møte.

For oss ble imidlertid ikke disse opplysningene annet enn bakgrunnsinformasjon. Ingen av våre intervjuobjekter våget å stå som navngitt kilde til opplysningene av frykt for represalier

fra sitt eget miljø. Etter en helhetsvurdering valgte vi ikke å identifisere gjerningsmennene, selv i de tilfellene der vi var rimelig sikre på at vi hadde korrekt informasjon. I tillegg til at vi ville få problemer med å føre sannhetsbevis for opplysningene om vi skulle bli saksøkt, var det viktig å beskytte kildene. Vi vet at det på bakgrunn av de opplysningene som er med i boken, har vært gjort forsøk på å avdekke hvem våre anonyme kilder er.

I denne sammenheng skal det også nevnes at flere andre av våre kilder har valgt å være åpne om sin kontakt med oss, og tillot at vi refererte våre samtaler med dem under fullt navn. Dette på tross av at informasjonen de bringer er ny og tidvis er kontroversiell.

SPESIELLE ERFARINGER

En skulle tro at alle steiner var snudd og at historien om NOKAS-ranet var fortalt. Etter halvannet år med research oppdaget vi at det på langt nær var tilfelle. Vi opplevde også at en rekke av personene vi skulle omtale var av samme oppfatning. Sommeren 2009 startet vi for alvor med konfrontasjoner for å gi navngitte personer tilsvarende rett til opplysningene vi satt på. Det førte til at det i løpet av månedene før boken gikk i trykken kom henvendelser til forlaget fra seks forskjellige advokatkontorer. Advokatene ville hindre omtale av sine klienter eller endre innhold på annet vis.

Resultatet av henvendelsene var at Gyldendal allerede før boken gikk i trykken hadde brukt over 120 000 kroner på advokatutgifter. I denne sammenhengen nevner vi at boken pr dags dato er trykt i 10 000 eksemplarer, og at ingen rettslige skritt så langt er iverksatt mot forlaget eller forfatterne.

Etter hvert som det ble kjent i det kriminelle miljøet at vi skrev bok, og at vi åpenbart hadde skaffet til veie mye ny informasjon som vi ville publisere, mottok også vi noen få henvendelser direkte fra miljøet.

Selv om vi ikke mottok åpenbare trusler, mottok vi en anonym telefonhenvendelse der vi ble informert om at "den som rører i gamle malingsspann blir skitten på hendene". En annen person ringte og gjorde oss ettertrykkelig oppmerksom på hvor forbannet han ville bli om vi navnga ham i boken.

I tillegg var det klart at publiseringen av informasjonen vi satt på, og ikke minst det faktum at vi ville identifisere personer også utover det domfelte ranslaget, kunne komme til å koste oss kontakten med personer vi hadde pratet med underveis i prosjektet.

"Der mistet jeg all respekt for deg", var det en av de sentrale personene i nettverket som skrev i en SMS til en av oss.

Selv om det ikke var udelt behagelig, opplevde vi kartleggingen og den påfølgende identifiseringen av David Toskas nettverk som journalistisk nødvendig.

I tillegg har vi erfart at politi og påtalemyndigheter har vist stor interesse for prosjektet vårt. Det medførte blant annet at vi ble invitert til å holde et fire timer langt foredrag på Politihøgskolen for etterforskere og jurister som jobber med organisert kriminalitet. Før jul i fjor ble boken dessuten brukt som bevis av påtalemyndigheten under rettsaken mot Chin Lun Yu, en av David Toskas tidligere, nære kontakter

For oss var det helt nytt å skrive bok. I det daglige har vi liten spalteplass og en historie skal fortelles på 2000 tegn. Når denne historien skulle skrives, skulle vi fortelle og beskrive scener. Dette førte til at vi måtte bruke lang tid på å samle inn detaljer om en rekke hendelser, alt fra

hvordan en port åpner seg og hvordan en av person reagerte på noe som ble sagt, og filing på detaljer under intervjuer, som vi igjen måtte kryssjekke med andre referanser. Det endelige utkastet var nærmere 700 000 tegn.

I en årrekke kunne David Toska og hans aller nærmeste utføre en rekke spektakulære innbrudd og ran uten å bli tatt. I forbindelse med arbeidet med boken kom vi for første gang på innsiden av Norges hardeste, kriminelle miljøer.

Stavanger/Oslo 11/1-09

Rolf J. Widerøe
Hans Petter Aass